

Opinia Europejskiego Komitetu Regionów – Plan działania w dziedzinie edukacji cyfrowej

(2018/C 461/08)

Sprawozdawca generalny: Domenico GAMBACORTA (IT/EPL), przewodniczący prowincji Avellino**Dokument źródłowy:** Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów w sprawie Planu działania w dziedzinie edukacji cyfrowej,

COM(2018) 22 final

ZALECENIA POLITYCZNE

EUROPEJSKI KOMITET REGIONÓW

Główne punkty

1. Podkreśla, że od czasu procesu bolońskiego edukacja odgrywa kluczową rolę w tworzeniu europejskiej przestrzeni dialogu i współpracy w zakresie podstawowych zasad – wolności słowa, tolerancji, wolności badań, swobodnego przemieszczania się studentów i pracowników, zaangażowania studentów i współtworzenia uczenia się przez całe życie – odzwierciedlających podstawowe wartości współczesnego europejskiego społeczeństwa.
2. Zwraca uwagę, że zobowiązanie państw członkowskich UE do zapewniania młodym ludziom „kształcenia i szkolenia najwyższej jakości” zostało potwierdzone w ostatnich deklaracjach (Bratysława, wrzesień 2016 r., Rzym, marzec 2017 r.) i na szczytach (Tallin, maj 2017 r., Göteborg, listopad 2017 r., Bruksela, styczeń 2018 r.).
3. Podkreśla, jak rewolucja cyfrowa będzie nadal znacząco zmieniać sposób życia, nauki oraz pracy Europejczyków i nawiązywania przez nich relacji oraz że poza umiejętnością czytania, pisania i liczenia zasadnicze znaczenie mają umiejętności i kompetencje cyfrowe, aby pomóc obywatelom w sprostaniu wyzwaniom stale zmieniającego się, globalizowanego i wzajemnie połączonego świata.
4. Zgadza się, że nabywanie umiejętności i kompetencji cyfrowych musi zacząć się w młodym wieku i trwać przez całe życie w ramach programów nauczania, we wczesnej edukacji i kształceniu dorosłych.
5. Uznaje, że rozwijanie umiejętności cyfrowych siły roboczej w UE jest niezbędne, aby poradzić sobie z transformacją rynku pracy i uniknąć niedoborów kwalifikacji lub niedopasowania umiejętności.
6. Postrzega edukację cyfrową jako konieczność oraz szansę na sprostanie wyzwaniom edukacyjnym, np. przez zapewnienie możliwości bardziej spersonalizowanego i integracyjnego nauczania dla osób o specjalnych potrzebach edukacyjnych i osób z niepełnosprawnością, migrantów oraz osób objętych systemem opieki państw członkowskich
7. Zauważa, że rozwój kompetencji cyfrowych jest niezwykle dźwignią, która umożliwia rozwój nowych talentów w dziedzinie przedsiębiorczości, zapewnia autonomię wykonywania pojedynczych lub komplementarnych zadań oraz sprzyja pracy w multidyscyplinarnych zespołach lub w zespołach zróżnicowanych pod względem geograficznej lokalizacji.
8. Podkreśla potencjał transformacji cyfrowej w zakresie awansu społecznego, kształtowania lepiej wyedukowanych i poinformowanych obywateli, stymulowania zaangażowania obywatelskiego, demokratyzacji wiedzy, zwiększania dostępu do informacji, a także poprawy jej czerpania i wytwarzania, z myślą o kształtowaniu zdrowej tożsamości cyfrowej oraz aktywnego i odpowiedzialnego obywatelstwa cyfrowego.
9. Podkreśla, że źle przygotowani użytkownicy są szczególnie podatni na wiele zagrożeń związanych z nieświadomym korzystaniem z zasobów cyfrowych, między innymi takich jak cyberprzemoc, phishing, sexting, sextortion, uzależnienie od gier internetowych (Internet Gaming Disorder – IGD), symptomy stresu związanego z pracą cyfrową, lęk przed tym, że coś nas omija (Fear Of Missing Out – FOMO).

10. Domaga się, aby położono większy nacisk na wzmocnienie krytycznego myślenia i umiejętności korzystania z mediów wśród dzieci i młodych ludzi, ale także wśród dorosłych, aby mogli dokonywać właściwego osądu i radzić sobie z przytłaczającym rozpowszechnieniem fałszywych wiadomości oraz ryzykiem bezkrytycznego korzystania z informacji dostępnych w sieci lub z informacji dostępnych drogą cyfrową.

11. Wskazuje na ryzyko, jakie masowe wprowadzanie algorytmów i systemów uczenia maszynowego opartych na sztucznej inteligencji i analityce danych stwarza dla wolności pedagogicznej, a także dla kwestii związanych z neutralnością, bezpieczeństwem danych i prywatnością.

12. Wskazuje na wyniki badania „The Survey of Schools: ICT in Education” ⁽¹⁾ (2013), zgodnie z którymi:

- infrastruktura zapewniana na poziomie szkół znacznie różni się w poszczególnych krajach,
- jedynie około 50 % uczniów w UE jest uczonych przez nauczycieli, którzy mają pozytywne nastawienie co do swoich zdolności uwzględniania w zajęciach dydaktycznych technologii cyfrowych w sposób wartościowy pod względem pedagogicznym,
- tylko około 25–30 % uczniów jest uczonych przez nauczycieli, dla których szkolenie w zakresie ICT jest obowiązkowe.

13. W związku z tym zwraca uwagę na kluczową rolę nauczycieli i edukatorów w ukierunkowywaniu uczniów na innowacyjne praktyki tworzenia wiedzy przez odpowiednie powiązania między formalnym, pozaformalnym i nieformalnym uczeniem się, przy założeniu, że nie ma uniwersalnego podejścia do zwiększania skali cyfrowych innowacji w edukacji.

14. Podkreśla, że ciało pedagogiczne, grono dyrektorskie szkół i inne podmioty zajmujące się edukacją potrzebują wsparcia i odpowiednich szkoleń, aby skutecznie znaleźć sposób na połączenie tradycyjnych metod nauczania z możliwościami oferowanymi przez technologie cyfrowe.

15. Sugeruje w tym celu współpracę między prywatnymi i publicznymi zainteresowanymi stronami, obejmującą zaangażowanie dostawców technologii edukacyjnych (EdTech) i ich odpowiednich stowarzyszeń branżowych w celu zapewnienia nauczycielom szkoleń wraz z bezpłatnymi cyfrowymi materiałami edukacyjnymi, a także rozwiązywanie transgranicznych kwestii związanych z prawami autorskimi.

16. Zwraca uwagę na ryzyko narzucania przez duże firmy cyfrowe, a GAFAM w szczególności (Google, Amazon, Facebook, Apple i Microsoft), swoich standardów w edukacji przez dostarczanie swojego sprzętu lub oprogramowania oraz materiałów edukacyjnych. W związku z tym konieczne byłoby ustanowienie rygorystycznych kontroli odnośnie do ochrony danych i praw autorskich.

17. Podkreśla potrzebę zmniejszenia istniejącej przepaści cyfrowej, z uwzględnieniem różnych uwarunkowań tego zjawiska, np. miejsca zamieszkania w różnych kontekstach geograficznych i demograficznych, języków komunikacji, różnych szczebli kształcenia, różnic związanych z płcią i wiekiem, ewentualnej niepełnosprawności, przynależności do grup społeczno-ekonomicznych znajdujących się w niekorzystnej sytuacji.

18. Podkreśla potrzebę lepszego wykorzystania unijnego wsparcia finansowego w celu zapewnienia, by szkoły i placówki oświatowe – włączając w to nie tylko placówki zajmujące się kształceniem obligatoryjnym, ale również te z innych etapów kształcenia, takie jak placówki wczesnej edukacji, ośrodki kształcenia dorosłych, konserwatoria itd., z myślą o zagwarantowaniu dostępu do możliwości uczenia się przez całe życie – mogły być wyposażone w niezbędną szybką i wysokiej jakości infrastrukturę szerokopasmową. Dotyczy to zwłaszcza placówek zlokalizowanych na obszarach zmagających się z wyzwaniami geograficznymi, demograficznymi lub społecznymi.

19. Sugeruje, aby wraz z wdrażaniem cyfrowych innowacyjnych zasobów i praktyk testowano nowe zasoby i techniki oceny, takie jak siatki ocen, a następnie wprowadzano je w połączeniu z bardziej tradycyjnymi metodami, aby wykorzystać potencjał, jaki zapewniają mechanizmy szybkiego pozyskiwania informacji zwrotnych dla bardziej spersonalizowanego i skutecznego procesu uczenia się.

⁽¹⁾ Survey of Schools: ICT in Education. Benchmarking access, use and attitudes to technology in Europe's schools. Final study report [Badanie ankietowe szkół: ICT w edukacji. Analiza porównawcza dostępu do technologii, jej wykorzystania i prezentowanych postaw w europejskich szkołach. Sprawozdanie końcowe z badania], Komisja Europejska, 2013 r.

20. Zauważa, że zgodnie z zasadami, na których opiera się Platforma na rzecz uczenia się przez całe życie, aby osiągnąć lepsze doświadczenia i wyniki w zakresie uczenia się, osoba ucząca się musi znajdować się w centrum, współdzieląc cele na podstawie swoich poglądów i wartości, tak aby uniknąć ryzyka pozostawania w roli pasywnego konsumenta technologii.

21. Z zadowoleniem przyjmuje Plan działania w dziedzinie edukacji cyfrowej jako krótko- i średnioterminowe narzędzie służące stymulowaniu, wdrażaniu i zwiększaniu skali celowego wykorzystywania cyfrowych i innowacyjnych praktyk edukacyjnych w szkołach, kształceniu i szkoleniu zawodowym oraz szkolnictwie wyższym w ramach „europejskiego obszaru edukacji” i „Nowego europejskiego programu na rzecz umiejętności” ⁽²⁾, uzupełniających zalecenia w sprawie wspólnych wartości i kompetencji kluczowych.

22. Uznaje, że priorytety określone w Planie działania w dziedzinie edukacji cyfrowej są zgodne ze złożonymi i licznymi wyzwaniem, jakie stwarza rewolucja cyfrowa.

23. Uważa, że Plan działania w dziedzinie edukacji cyfrowej powinien być odpowiednio wspierany przez nowe wieloletnie ramy finansowe, a także z zasobów z budżetów krajowych, które powinny zostać przydzielone nie tylko na łączność i infrastrukturę, lecz także na rozwój umiejętności i kompetencji cyfrowych na wszystkich poziomach edukacji.

24. Podkreśla, że aby zintegrować technologię cyfrową z naszymi systemami edukacyjnymi i faktycznie osiągnąć cele Planu działania w dziedzinie edukacji cyfrowej, warunkiem wstępnym jest bardziej owocna współpraca wszystkich zaangażowanych i potencjalnych zainteresowanych stron, co zapewni konwergencję, synergię i wiedzę międzydyscyplinarną oraz interoperacyjność różnych systemów.

25. Uważa za istotne, by zapewnić znaczne wysiłki na rzecz koordynacji i zintegrowania wszystkich inicjatyw i działań, a także poprawić polityki rozpowszechniania, tak aby uniknąć sytuacji, w której dostępne możliwości są wykorzystywane głównie przez instytucje edukacyjne i polityczne, które są w stanie lepiej radzić sobie w gąszczu wniosków w sprawie wsparcia finansowego.

26. Przypomina o podstawowej roli władz lokalnych i regionalnych we wdrażaniu polityki w zakresie kształcenia i szkolenia, a także że w związku z tym proces dostosowania systemów edukacji do standardów ery cyfrowej powinien obejmować wszystkie szczeble sprawowania rządów (europejski, krajowy, regionalny i lokalny).

Lepsze wykorzystywanie technologii cyfrowej w nauczaniu i uczeniu się: kompetencje i umiejętności cyfrowe właściwe dobie transformacji cyfrowej

27. Zwraca uwagę na fakt, że nawet jeśli dostęp do infrastruktury cyfrowej jest tylko jednym z aspektów przepaści cyfrowej, brak środków finansowych oraz niewystarczający i niesprawny sprzęt i przepustowość nadal stanowią barierę dla korzystania z ICT do celów nauczania i uczenia się.

28. Wzywa do wsparcia tworzenia krajowych strategii i ram, do zintensyfikowania dialogu między zainteresowanymi stronami oraz do zwiększenia wsparcia dla nauczycieli w zdobywaniu nowych kompetencji z zakresu metodyki.

29. Liczy na rozpoczęcie szerokiej kampanii inicjatyw szkoleniowych dla nauczycieli i podmiotów edukacyjnych w celu wzmocnienia ich rzeczywistych umiejętności w zakresie kompetencji cyfrowych, ze szczególnym uwzględnieniem osób o niskich umiejętnościach i doświadczeniu w dziedzinie technologii cyfrowych.

30. Z zadowoleniem przyjmuje wspieranie gotowości cyfrowej zarówno w przypadku szkół o profilu ogólnym, jak i szkół zawodowych przez wzmocnianie ich kompetencji cyfrowych oraz dotarcie z narzędziem samooceny SELFIE do miliona osób – w tym do nauczycieli, osób prowadzących szkolenia i osób uczących się – do końca 2019 r., w synergii z ewentualnymi narzędziami oceny przyjętymi na poziomie poszczególnych państw członkowskich.

31. Wskazuje, że ICT przyczyniają się do innowacji w procesach i mechanizmach organizacyjnych, i uważa, że narzędzia takie jak europejskie ramy e-kompetencji (e-CF) są przydatne w odwoływaniu się do kompetencji i umiejętności w zakresie ICT w całej Europie.

32. Uznaje wartość dodaną systemu bonów zorientowanego na obszary w niekorzystnej sytuacji, a także wdrożenia odpowiedniego zestawu narzędzi na obszarach wiejskich.

⁽²⁾ COM(2016) 381.

33. Aprobuję ramowe przepisy dotyczące wydawania cyfrowych certyfikatów kwalifikacji oraz przeprowadzania walidacji umiejętności zdobytych z wykorzystaniem technologii i treści cyfrowych, które byłyby wiarygodne i wielojęzyczne, i uważa za kluczowe, aby ramy te były w pełni dostosowane do europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie (ERK) oraz europejskiej klasyfikacji umiejętności, kompetencji, kwalifikacji i zawodów (ESCO).

34. Zachęca do współpracy między sektorem przemysłu i edukacji oraz innych form partnerstwa publiczno-prywatnego w celu rozwijania programów szkoleniowych w zakresie kompetencji cyfrowych oraz zapewnienia równego dostępu do karier cyfrowych, niezależnie od sytuacji społeczno-ekonomicznej czy niepełnosprawności fizycznej.

Rozwijanie kompetencji i umiejętności cyfrowych właściwych w dobie transformacji cyfrowej

35. Zwraca uwagę, że społeczności szkolne muszą wspierać wszystkich uczniów i odpowiadać na ich szczególne potrzeby, tak by zagwarantować pełną integrację społeczną.

36. Uważa, że zasadnicze znaczenie ma zmniejszenie różnicowania sytuacji osób uczących się pochodzących ze środowisk o różnym statusie społeczno-ekonomicznym oraz wykorzystanie potencjału spersonalizowanego nauczania i nowych narzędzi edukacyjnych oraz czerpanie pełnych korzyści z otwartych zasobów edukacyjnych i otwartej nauki.

37. Liczy na utworzenie ogólnoeuropejskiej platformy na rzecz cyfrowego szkolnictwa wyższego oferującej uczenie się, mobilność mieszaną, wirtualne kampusy i wymianę najlepszych praktyk pomiędzy instytucjami szkolnictwa wyższego.

38. Z zadowoleniem przyjmuje europejskie ramy kompetencji cyfrowych dla nauczycieli oferujące wskazówki w dziedzinie rozwijania modeli kompetencji cyfrowych.

39. Podkreśla wagę wspierania i ułatwiania rozwoju kompetencji cyfrowych nauczycieli w zintegrowany sposób i w oparciu o ramy kompetencji zawodowych nauczycieli, które obejmują kształcenie wstępne nauczycieli, kształcenie otwierające im dostęp do zawodu oraz ich doskonalenie zawodowe.

40. Uznaje znaczenie mobilności i w związku z tym apeluje o większy nacisk w kolejnym programie Erasmus+ i innych odpowiednich unijnych programach finansowania na wsparcie dostosowania edukacji i szkoleń do ery cyfrowej.

41. Podkreśla znaczenie współpracy w zakresie edukacji i wspólnych działań. Wzywa do utworzenia wspólnej europejskiej platformy otwartej dla różnych zainteresowanych stron, w celu opracowania poziomów odniesienia i wskaźników, aby ściślej monitorować postępy w zakresie technologii informacyjno-komunikacyjnych różnych dostawców usług edukacyjnych w szkołach i innych środowiskach edukacyjnych. Prace te muszą być prowadzone w ścisłej współpracy między państwami członkowskimi, aby wykorzystywać doświadczenia, opracować plany dalszych działań względem już rozpoczętych inicjatyw itp.

42. Podkreśla znaczenie kompetencji cyfrowych dla wszystkich obywateli, podobnie jak w zmienionych europejskich ramach odniesienia w sprawie kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie, w tym ramach kompetencji cyfrowych dla obywateli w pięciu obszarach (umiejętność korzystania z informacji i danych, komunikacja i współpraca, tworzenie treści cyfrowych, bezpieczeństwo i dobrobyt oraz rozwiązywanie problemów). Jest orędownikiem takiego nauczania i uczenia się, w ramach których kompetencje cyfrowe są zintegrowane z pozostałymi umiejętnościami, które mają być rozwijane.

43. Popiera zaproponowaną (i) ogólnoeuropejską kampanię na rzecz podnoszenia świadomości skierowaną do nauczycieli, rodzin i osób uczących się, mającą na celu poprawę bezpieczeństwa w sieci, cyberhigieny i umiejętności korzystania z mediów; oraz (ii) inicjatywę na rzecz nauczania w dziedzinie cyberbezpieczeństwa, opartą na ramach kompetencji cyfrowych dla obywateli i mającą na celu ich upodmiotowienie; oraz (iii) promowanie i rozpowszechnianie sprawdzonych rozwiązań z myślą o umożliwianiu korzystania z technologii w sposób pewny i odpowiedzialny.

44. Wspiera ducha przedsiębiorczości regionów i miast oraz dążenie do otwartych innowacji, w ramach skoncentrowanej na człowieku wizji partnerstwa między podmiotami sektora publicznego i prywatnego, uniwersytetami i obywatelami.

45. Oczekuje, że będzie na bieżąco informowany na temat wniosków politycznych dotyczących wdrażania działań i zostanie zaproszony do wniesienia wkładu w rozpoczynającą się dyskusję na temat przyszłej europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia.

Poprawa systemów kształcenia dzięki lepszemu analizie danych i prognozowaniu

46. Liczy na przyjęcie wspólnych ram metodycznych dla określenia wskaźników zdolnych do wychwytywania przepaści cyfrowej i wzywa do podjęcia znacznych wysiłków w celu tworzenia i gromadzenia wiarygodnych i łatwo dostępnych danych do celów oceny i monitorowania.
47. Zwraca uwagę na problemy, które pojawiają się, gdy dane osobowe i pliki uczniów są przechowywane u prywatnych operatorów, często w innej części świata. Szczególną uwagę należy zwrócić zwłaszcza na to, czy operatorzy ci są gotowi podpisać umowy użytkowania z wieloma lokalnymi, regionalnymi i krajowymi organami.
48. Wyraża również obawy dotyczące „eksploracji danych”, tj. sposobu reagowania na sytuacje, gdy przedsiębiorstwa wykorzystują dane uczniów i pracowników szkół w celu ich sprzedaży innym podmiotom, oraz zauważa, że ważne jest również – nie tylko w przypadku organów lokalnych i regionalnych – wyjaśnienie, jak długo dane administracyjne i podobne dokumenty mogą być publicznie dostępne.
49. Oczekuje uruchomienia planowanych programów pilotażowych mających na celu wykorzystanie dostępnych danych oraz pomoc we wdrażaniu i monitorowaniu polityki edukacyjnej. Ponadto z zadowoleniem przyjmuje planowany zestaw narzędzi i wytyczne dla państw członkowskich.
50. Uważa, że istotne jest zainicjowanie strategicznego prognozowania dotyczącego kluczowych trendów wynikających z transformacji cyfrowej, które będą mieć wpływ na przyszłość systemów edukacji, w ścisłej współpracy ze specjalistami z państw członkowskich – w tym z przedstawicielami szczebla lokalnego i regionalnego, oraz wykorzystanie istniejących i przyszłych kanałów ogólnoeuropejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia.
51. Zachęca do innowacji zorientowanych na potrzeby użytkowników, jako że mają one kluczowe znaczenie dla wczesnego wprowadzania innowacyjnych rozwiązań eliminujących wyzwania edukacyjne. Perspektywa użytkownika często nie jest dostatecznie uwzględniana, co może ograniczyć potencjalne rozwiązania problemu. W tym kontekście z zadowoleniem przyjmuje badanie sposobów promowania zaangażowania obywateli, ich uczestnictwa i innowacji zorientowanych na potrzeby użytkowników.
52. Podkreśla, że wspomniany plan działania powinien również stanowić wsparcie dla realizacji europejskiego semestru, który stanowi kluczową siłę napędową reform za sprawą zaleceń dla poszczególnych krajów związanych z kształceniem i szkoleniem.
53. Popiera wysiłki na rzecz usprawnienia zarządzania systemami edukacji szkolnej i przypomina, że dobre wielopoziomowe sprawowanie rządów może poprawić wyniki w zakresie kształcenia i szkolenia, zwiększyć uczestnictwo, wspierać tworzenie innowacyjnych mechanizmów, promować kształcenie sprzyjające włączeniu, którego celem będzie całościowe podejście do danej osoby oraz rozwijanie systemów uczenia się przez całe życie.
54. Z zadowoleniem przyjmuje zapowiedziany przez Komisję UE dialog w sprawie wdrożenia zaproponowanych działań i środków oraz wyraża gotowość do zaangażowania się i utrzymania współpracy z Komisją Europejską, wraz z państwami członkowskimi, Parlamentem Europejskim, Komitetem Ekonomiczno-Społecznym i Grupą Europejskiego Banku Inwestycyjnego, aby kontynuować proponowany program i zapewnić zgodność z priorytetami w bieżących i przyszłych programach finansowania UE.

Bruksela, dnia 10 października 2018 r.

Karl-Heinz LAMBERTZ

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Regionów